

Сур акине хатәрленессине ырана хәварас мар

Юсавлә техника сөс мал өмөтсем суратать

Кун тәршеш 12 сөхтрэн иртни тата йывәссемпе сүлсем синче кураксем йышлән хусаланма тата тавраләх кайкә юррипе тулма пуслани, сип ытларах кәнтәр өнне кушни, шура кавир айенчи уй-хирсем вырәнән-вырәнән юртан тасалса пыни вәхәт сур ак ивнелле кайни пурки калать. Умра сөр өсчөнә кәтнә чи өвәтлә тапхәрсенчен пәри – сурхи ака-суха... Хатәрленәтпәр-и-ха эфирәна пурнас ытнә нек? Хатәрленү өсчөнче сурхи кун сүлтәләк тәрантарнине шута хуратпәр-и? Кашни акәннә пәрчә вырәнәнчәх вәхәт иртсен тулли пучах сөкләнтәр тесе тимләтпәр-и? Сурхи уй-хир өсчөнчә пләнәсене туллин тө пахаләхлән пурнаслас төллөвөпе хатәрленәтпәр-и-ха паян юсавра ларакан ял хусаләх техникине? Вөсем сүмне тата ЧР Президентчә сүм куракә айенче тата усасәр выртакан сөрсене пусә сәврәнәшнә көртме ыитнине хушсан кәсалхи сур ак ивти сүлхисенчен самай өвәтләрах пуласса кәтмелле. Сапла, ыйтусем нумай. Сөр өсчөн төп пайне паянхи хресчен техника пулшавәпе пурнасланәран ял хусаләхән сак сфөринчә сурхи уй-хир өсчөнчә хатәрленессе өпле пынипе интеспектәрсә патшаләх техника надзорән районти интеспекторәне С. А. НИКОЛАЕВПА каласу ирттертөмәр.

– Сергей Александрович, техникәна өсе хатәрлессе пәр кунхи өс мар. Хөвөл кунсерен сүлтән сүле хәпарнине пәхса-сәнаса хресчен хире тухиччән унән өсчөмелли техникәнә техосмотр тәмалла та өсе тухма ирәк илмелле. Сәкна хатәрленү өсчөн төп түпи тесе шутласа йәнәшмастәп пуль эпә?

– Сур ак ивти сывхарса пынә май сирән йыту нихәсанхинчен те кун йөркене сывах тәрәтә. Сәванпа та йәнәшни пирки кунта сәмаха пулма та пултараймасть. Чән сөр өсчөнчә паян эсир каланине хайән кулленхи төллөвә туса сур акине хатәрленәт: өсчөнчә тават, вәрләх янтәләт, минералла удобрени тата сөрмелли-сунтармалли материалсем тунянтә, хәл кашнә техникәна юр айенчән кәларса юсама пуслат, кивине сөннипе ылмаштарат т. ыт. те. Пәр сәмаха каласан, ларса канма та вәхәт сук унән паян. Пирән сүлжбән сак вәхәтри тивөсә – сөр өсчөнчә техникәна сур акине өпле хатәрленине пәкса тәрасси, вәхәтра асәрхаттарасси, хатәрленү пахаләхне үстөрессе, өсе тухма ирәк парасси. Сәкна валли РФ Правительствин 2002 җулхи 117-мөш номерлө постановлений те пур. Унта трактор-

сене, хай төллөн сүрекән сүл-йөр тата строительство техникине, вөсен прицепөсене патшаләх техника төрөслөвнә тәрәтмалли йөркене сирәпләтнә. Вәл паян пәрлешүллә хусаләх ертүсисемшән, инженерсемпе механизаторсемшән төп сакун пулса тәрәтә. Унпа килешүллән кәсал тракторсемпе вөсен прицепаөсене пәрлешүллә хусаләхсен апрель уйахәнчә, предприятиясемпе организацион тата хайсен харпәрләхәнчә трактор тытакан граждәнсен техника хатәрөсене техосмотр апрель-май-июнь уйахәнчә тәрәтмалла. Сәкна валли Чәваш Республикн хай төллөн сүрекән тата ытти төрлө төслө машинәсене төрөслөсә тәрәкән патшаләх инспекцийән пусләх В. П. Димитриев иртнә кунсенчә хушу кәларчә. Унпа килешүллән пирән районти хусаләхсемпе предприятиясем тата хай төллөн сүрекән ытти техникәна тытакан уйрәм граждәнсем валли кәсалхи техосмотр графикне сирәпләтнә. Пәрлешүллә хусаләхсем төлөшпә вәл сапла:

Э. Андреев яч. хис.	04.04
«Волга»	10.04
«Восток»	07.04
«Герой»	01.04
«Агро-Урожай»	03.04

К. Иванов яч. хис.	11.04
Ильич яч. хис.	02.04
«ВТМ»	14.04
Ленин яч. хис.	04.04
«Лидер» АФ»	16.04
«Моргаушская»	14.04
«Орино»	07.04
«Передовик»	18.04
«Свобода»	01.04
«Сеятель»	09.04
Суворов яч. хис.	08.04
«Рассвет» АФ»	15.04
«Ударник»	17.04
«Хлебобороб»	10.04
Чапаев яч. хис.	03.04
«Чемеево»	09.04
Чкалов яч. хис.	02.04
Мичурин яч. хис. АФ	11.04
«Колос»	18.04

Хусаләхсен ертүсисемпе инженерөсем сак графика сирәп пәханәсса шанас килет. Техникәна өсе юрәхлә хатәрлени – сур ак ивти аңасәван пәррөмөш утәмә.

– Сур ак ивти техосмотр сөнөлөхсемсөр те мар пуль. Мөнре кураңассә-ха вөсем?

– Кунта манән сөнөлөхсем пирки мар, требованисем вайлани пирки сөс калас килет. Тракторсемпе прицепаөсене тата хай төллөн сүрекән ытти техника хатәрөсене техосмотр тәрәтнә хысәән вөсемпе өсрә усә курма паракан ирәкә перерегистраци витәр тухса регистраци свидетельствисем илнә, регион кәтартакан патшаләх регистраци номерөсене вырәнәстәкнә техника хатәрөсене кәна паратпәр. Унчченхи пек формулярсемпе дубликатсем пирки манма тивет.

– Хресчен өсчә сур ак ивти тымар ярать кәна. Апла пулсан ытти өсчә валли те ял хусаләх техникине техосмотр тәрәтәссә сывах вәхәтра пурнасламалли өс. Сапла мар-и?

– Малашләхпа пурәнәкан хресчен юр ирәлме пусласан өсчә күлөнәт те хура кәрчченәх хиртен кәмөст. Апла пулсан кашни өсчәх вәхәтра та пахаләхлә ирттерөс тәсен әлә айенчә тәтәшәх юсавлә техника пулмалла. Сәванпа та пәрлешүллә хусаләхсемпе пәрлөх предприятия-организацион те, харпәрләхтра трактор-машина тытакан уй-

рәм сынсен те хайсен тракторөсемпе прицепаөсене төрөслөвә тәрәтмалла пуль, аңах кәшт каярах.

– Сергей Александрович, техосмотра хатәрленнә чух мән сине ытларах тимлөх уйрәмалла?

– Питө кирлө йыту. Техосмотр сүллән иртекән пуләм пулин те, төрөслөвә пырсан унта хатәр мар техникәна тәтәшәх төл пулма, сәвна кура административлә мерәсем йышәнма тивөт. Манас марччә, юсавлә техникәпа өсчә хушсәрләхә те иккөмөш вырәнә юлмөс, өсчә тухәсләхә те үсә, мал өмөтсем суралөс.

Сирән йыту патне конкретләрах пырсан сәкна каламалла: техосмотра хатәрленнә техника синчә пур механизаторсемпе агрегатсен те өсчөмелле, вөсен таса, тормоз системпе руль управлений т. ыт. те юсавлә пулмалла, тракторсемпе ытти хай төллөн сүрекән техника синчә пушартан сыхланма огнетушитель, өсчөкөсене вәхәтра медицина пулшавәпа медицина аптечки, авари чарәнәвән паллисем пулмалла. Техника төрөслөвнә хатәрленнә чух инженерөсемпе механизаторсен тәхаспорт, техталон, регистраци свидетельствин тата кашни механизаторән медицина справки синчән асрах тытмалла. Кунпа пәрлөх тракторист сүмөнчә ирәк паракан категоририллө удостоверени – чи кирли. Техосмотра хатәрленнә май тракторсемпе прицепаөсене суса тасатмалла, сәрламалла, сүмра страховани полисә пулмалла.

Кам та кам техникәна техосмотра хатәрленнә сөнүсемпе предписанисене патшаләх техника надзорән районти инспекцийәнчә өлмө өлкөреймен, вөсене хусаләх ертүсисемпе инженерөсән халтөрөх килсә илмеллө, вөсемпе килешүллән өсчөмеллө.

Юсавлә техника сөс сур ак ивти пахаләхне үстерө, сөр өсчөнчә пысак тухәс өлмө шанчәк парө.

А. БЕЛОВ каласнә.

Тәван садик 25 җулта

Вун ултә ял ачишән – иккөмөш кил

Москакасси ялөнчә сав тери әшә, сүтә, ирсерән хайән патне туртакан «Колокольчик» ача сачө пур. Кәсалхи пуш уйахәнчә аңа хута янәрәнпа 25 җул ситет.

«Колокольчик» ача сачөн малтанхи утәмөсем СХПК «Передовикпа» сыхәннә. Суртне тәвакани те, өсчөкөсене тытса пыраканө те совхоз пулнә. Сәмәләх пулман та пуль ача сачөн пәррөмөш ертүсине Л.А. Воронинана. Ушкәнсене сөтел-пуканпа, чашәк-тирөкпе тивөстерме аңа тивнә. Сав вәхәтрах педколлективән өсчә йөркөмөш те, ачасене төрөс воспитани пама та вай ситернө. Ун хысәәнхи ертүсә тилхепине вара Р.В. Водникова мән тивөслә канәва тухиччөнчә тытса пынә. Төрлө сүлсенчә кунта Г.Ф. Шемереева тата Ю.И. Григорьевә ертүсөсем пулса вай хунә. 14-мөш сүл халә ку коллективә пултаруллә педагог, чәннипе хисепе тивөснә А.А. Филимонова ертсә пырать. Ача сачө усалнәрәнпах кунта воспитатель пулса Е.В. Миловилова, Е.Ф. Смирнова вай хурассө. 20 сүлтан кая мар Н.Н. Трихалкина, Г.А. Трихалкина, П.Г. Лебедева, Е.И. Крылова, В.Д. Люцева тәрәшәссө. Воспитательсемпе юнашар яланах вөсен пулшәшүсисем: Л.С. Иванова, О.Д. Живокина, Г.В. Миронова, Г.М. Комисова. Ачасен сывләхшән Н.Н. Трихалкина медсестра тимлет. Л.М. Тарасовапа В.И. Паршева ачасен апачө тултлә, төхөмлө пултәр тесе мән тери

тәрәшнә пуль тата. Вөсене пулшәса пыракан В.В. Трихалкин завхоз түпи те пысак. Ача садөнчән тивөслә канәва тухнә А.Н. Чебанова та, М.Е. Царева та, В.Б. Казначеева та, Е.А. Галкина та, Г.Ф. Тимофеева та, Р.В. Волкова та ача-пәчана төрөс воспитани парса ыра-сыва ситөнтөрес тесе нумай вай хунә.

Н.Г. Столяровапа Е.А. Сытина сәмрәк воспитательсем өсчөмө пуслани нумай пулмасть пулсан та, коллективә сөнө вай парса тәрәссө, сөнөллө өсчөмө хәват хушәссө. В.С. Макарова музыка ертүси ирттерекән кашни уяв ачасен асөнчә юлнә пуль, ашшө-амәшө чөринчә ашә туйәм суратса төвөләннө пуль. Сәмәл мар халхи вәхәтра ача садөнчи пурнәсә йөркөлөсө пәма. В.И. Петров, О.Г. Ложнова, З.Г. Бабушкина, А.Н. Волкова өсчөнчә тав сәмаханә тивөс.

Эфир, ашшө-амәшөсем, садик воспитанникөсем, ача сачөн тусөсем, «Колокольчик» ача садне аңасусем сунатпәр, ситөснә пыракан әрәва төрөс сүл сине кәларма пулшәшән пус тайса кашни садик өсчөнчә тав тәватпәр.

В. СИБЯКОВА,
«Колокольчик»
воспитанникө.
И. СИБЯКОВА,
Москакасси шкулөнчә
вөрөнкөн.
Р. СИБЯКОВА,
Москакасси ял
библиотекарө.

Шкулсенчән хыпарләссө

А.А. Быков ячөпе – спартакиада

Сак кунсенчә Сатракасси шкулөнчә Мухтав орденөсен тулли кавалерө А.А. Быков ячөпе спорт әмәртәвөсем пулса иртрөс. Кәсалхипе виссөмөш хут иртрөс вөсем.

Әмәртүсене 5 команда хушәнчә: Сатракасси ял тәрәхән, Кашмаш, Очәкасси, Сатракасси шкулөсенчә вөрөнкөнсен тата Сатракасси шкулөнчи учительсен командисем.

Командәсем волейболла, шашка-шахматла тата сөтел си теннисла вай висрөс. Чи пултарулли вара учительсен команди пулса тәчө, кусса сүрекән кубока тивөсрө. Пултаруллисем Хисеп грамотисене, уксан парнесене тивөсрөс.

Спорт уявне пухәннисем малашне асәннә әмәртәва район шайөнчә ирттерсен төрөсрөх пулние паләртрөс.

Спонсорсене – А.А. Быков тәванөсене, «Визит» магазин директорне Л.В. Николаевана, «Свобода» хусаләх ертүсине К.Е. Сретинские, Сатракасси ял тәрәхән пусләхне Ю.А. Кожевникова, Сатракасси шкулөн администрацине пурте пысак тав сәмахә каларөс.

С. ФЕДОРОВА, хәрарәмсен канәшән ертүси.

Мөн синчән калассө цифрәсем?

Татса памалли ыйтусем те пур

(Вөсә. Пусл. 1-мөш стр.)
Пөтөмпе 10204,7 пин сәмарта илнө ө кашни чәх пусне вәтамран 53 сәмарта.

Самәртма хунпә майракалла шултра выльәхсем таләкра вәтамран 567 грамм (105,6 процент), сыснасем 300 грамм (105,6 процент) үт хушнә.

Сәмрәк выльәхсем илессе чакса пырать. Ёнесенчән пөтөмпе 482 (69,2 процент) пәру, сыснасенчән 2173 (57,4 процент) сүра илнө.

Усә куракан кашни 100 гектар сөр пусне пөтөмпе 16,3 центнер, вәл шутран ял хусаләх предприятийөсенчә 9,2 центнер (116,5 процент) аш-какай, 109 центнер, вәл шутран ял хусаләх предприятийөсенчә 36,8 центнер (79,8 процент) сөт туса илнө.

Районөпе илсен выльәхсен йышө те чакса пыни паләрәт. Халхи вәхәтра майракалла шултра выльәхсем ял хусаләх предприятийөсенчә 6775 пус (80,8 процент), хресчен (фермер) хусаләхөсенчә 62 пус (44,6 процент), уйрәм сынсен хушма хусаләхөсенчә 12160 пус (102,5 процент). Вәл шутран өнесем ял хусаләх предприятийөсенчә 2853 пус (86,1 процент), хресчен (фермер) хусаләхөсенчә 21 пус (19,8 процент), уйрәм сынсен хусаләхөсенчә 7872 пус (95,6 процент). Сыснасен шүчә сүлтәләк хушшинчә пөлтөрхипә танлаштарсан 74,5 процент, чәх-чөп шүчә 86,8 процент, лашасен шүчә 62,6 процент юлнә.

Икө райпо коллективө те ял сыннисенчән сөт пухассипе аван өслөнө, аш-какай сүтән илессипе вара кәтартүсене чакарнә.

Январь-февраль уйахөсенчә строительство 1982,4 пин тенкөлөх инвестицисемпе усә курнә. Иртнө сүл ку тапхәрта инвестицисемпе пачах усә курман.

Э. СИМАКОВА,

район администрацийән экономика пайән пусләхө.

Спорт хыпарөсем

Волейболла выляссипе

Мартан 22-мөшөнчә Муркаши Спорт сүртөнчә өс сыннисен спартакиада шүчөпә арсынсен командисем хушшинчә волейболла выляссипе районта мала тухассишән әмәртүсөм иртнө. Хөрү кәрешүрә 9 команда хушшинчә 1-мөш вырәнә «Моргаушрайбыт» команда тухма пултарнә. 2-мөшлө 3-мөш вырәнсенә «Орино» хусаләхпа Ярапайкасси ял тәрәхән командисем тивөснө.

Апрелән 1–2-мөшөсенчә Муркаши Спорт сүртөнчә тата Муркаш шкулөн спорт залөнчә ватам шкулсенчә вөрөнкөнсем хушшинчә районта мала тухассишән әмәртүсөм пулассө. Апрельән 1-мөшөнчә яшем, төпөр кунне хөрсем вай вөсөсө.

Лунный посевной календарь на 2008 год

Обозначено оптимальное время для посева, замачивания семян, посадки луковиц и клубней

Культура	Март	Апрель	Май	Июнь	Июль	Август	Сентябрь	Октябрь
Перец, баклажан	11, 12, 15, 16							
Томат	11, 12, 15, 16	8, 11, 12						
Физалис	11, 12, 15, 16	8, 11, 12						
Огурцы	11, 12, 15, 16	8, 11, 12, 18	8-10, 15-18					
Тыква, кабачок, патиссон		8, 11, 12, 18	8-10, 15-18					
Горох, бобы		8, 11, 12, 18	8-10, 15-18	5, 6, 11-15				
Фасоль			8, 11, 12, 18	8, 11, 12, 18	5, 6, 11-15			
Салат	11, 12, 15, 16	8, 11, 12, 18	8-10, 15-18	5, 6, 11-15	9-13	5-9, 12		
Укроп	11, 12, 15, 16	8, 11, 12, 18	8-10, 15-18	5, 6, 11-15	9-13	5-9, 12		
Капуста	11, 12, 15, 16	8, 11, 12, 18	8-10, 15-18					
Лук на перо	11, 12, 15, 16	8, 11, 12, 18	8-10, 15-18					
Базилик			8-10, 15-18	5, 6, 11-15				
Петрушка, сельдерей, лист	11, 12, 15, 16	8, 11, 12, 18	8-10, 15-18					
Морковь		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29	1				
Свекла		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29	1				
Петрушка на корень	23-26, 29-31	3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29	1				
Сельдерей корн.	23-26, 29-31	3, 4, 22, 25-27, 30						
Брюква, репа		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29	1				
Редис		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29		1, 21, 22, 25, 27, 30, 31	17, 18, 22, 23, 26, 28		
Редька летняя		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29					
Редька зимняя				28, 29	1			
Дайкон				28, 29	1			
Лук на репку		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29					
Лук порей	23-26, 29-31	3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29					
Чеснок яровой		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29					
Чеснок озимый							22, 23	15, 16, 19
Картофель яровизация	23-26, 29-31	3, 4, 22, 25-27, 30						
Картофель посадка		3, 4, 22, 25-27, 30	1, 2, 23, 24, 28, 29	1				
Земляника		8, 11, 12, 18	8-10, 15-18			12, 13	1-5, 9, 10	
Малина		8, 11, 12, 18	8-10, 15-18				1-5, 9, 10	
Готовим вина и соки						1, 2, 20, 21	6, 7, 25, 26	3, 4, 22, 23
Запрещенные для посева дни	4, 5, 7, 8, 17, 18, 21, 22	1, 2, 5, 6, 13, 15, 20, 21, 28, 29	5, 11, 12, 19-21, 25-27	3, 4, 18, 19, 21-23	3, 4, 17-20	15, 16, 29, 30, 31	11-13, 15, 29, 30	9, 10, 13, 14, 28, 29